

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК
до проєкту Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих
актів України у зв’язку з завершенням антитерористичної операції та
проведенням операції Об’єднаних сил”

(реєстр. № 2783 від 17 січня 2020 року, внесений народним
депутатом України Тарасовим О. С. та іншими)

Проєкт Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв’язку з завершенням антитерористичної операції та проведенням операції Об’єднаних сил” (реєстр. № 2783 від 17 січня 2020 року), внесений народним депутатом України Тарасовим О. С. та іншими (далі – законопроєкт 2783), згідно з пояснювальною запискою розроблено з метою підтримки громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території, або переселилися з неї для проживання на території, підконтрольній українській владі, для нормалізації діяльності суб’єктів господарювання, які втратили можливість провадити свою діяльність внаслідок військових дій на Сході та були змушені залишити території Донецької та Луганської областей.

Законопроєктом 2783 передбачається внести зміни до Закону України “Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції” щодо заборони нарахування та стягнення процентів на основну суму заборгованості за кредитними договорами, Закону України “Про виконавче провадження” в частині визначення особливостей та порядку виконання зобов’язань врегульованих Законом України “Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції”, а також до Закону України “Про торгово-промислові палати в Україні” щодо видачі сертифікатів про форс-мажорні обставини.

Прийняття законопроєкту 2783, як зазначається в пояснювальній записці, сприятиме підтримці підприємств, які мають по суті безнадійну заборгованість перед банками, що дозволить оптимізувати їх роботу, забезпечити в подальшому погашення заборгованості та бюджетні надходження від них.

Підтримуючи мету законопроєкту 2783, Мінекономіки за результатами його опрацювання вважає за необхідне зазначити наступне.

Законопроєктом 2783 пропонується доповнити статтю 1 Закону України “Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції” та визначити, що суб’єктами господарювання, діяльність яких зупинено тимчасовою окупацією є фізичні особи – підприємці або юридичні особи

ДОКУМЕНТ СЕД Мінекономіки АСКОД

Сертифікат 20B4E4ED0D30998C04000000246B2C00680C7900

Підписувач Милованов Тимофій Сергійович

Дійсний з 04.09.2019 0:00 по 04.09.2021 0:00

Мінекономіки

3611-01/14134-01 від 02.03.2020

(суб'єкти малого і середнього підприємництва), підприємницька діяльність яких станом до 14.04.2014 року здійснювалась на території окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей, що прирівняна до окупованої відповідно до Постанови Верховної Ради України від 17 березня 2015 року "Про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями" та/або на якій органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження у відповідності до їх переліку визначеного Кабінетом Міністрів України. Вказані особи одночасно відповідають таким критеріям:

вони мають розташоване на такій території нерухоме майно, яке є забезпеченням повернення кредиту, позики у формі іпотеки або застави, або рухоме майно, якщо воно не було переміщено і не може бути переміщено без втрати цілісності на неокуповану територію України;

вони не здійснюють підприємницьку діяльність на такій території та співробітництво з органами, що мають владні повноваження примусу, в результаті якого особа, яка діяла в інтересах такого суб'єкту господарювання, вчинила злочин;

вони не отримували відповідно до законодавства документ встановленого зразка, що надає право перевезення товару (вантажу) з метою здійснення підприємницької діяльності на такій території.

Відповідність суб'єкта господарювання, діяльність якого зупинено тимчасовою окупацією, визначеним у цій статті критеріям може бути спростована зацікавленими особами у судовому порядку.

Статтю 10 цього ж Закону пропонується доповнити положенням відповідно до якого суб'єкт господарювання, діяльність якого зупинено тимчасовою окупацією, у відносинах з третіми особами має право посилатися на настання форс-мажорних обставин без отримання сертифікату про настання форс-мажорних обставин.

Проте, законопроектом 2783 не визначено процедуру (механізм, порядок) встановлення факту відповідності суб'єктів господарювання зазначеним критеріям з наведенням чіткого переліку документів (довідок, висновків, результатів перевірок тощо), якими засвідчуватиметься факт набуття суб'єктами господарювання статусу суб'єктів господарювання, діяльність яких зупинено тимчасовою окупацією.

Вважаємо, що відсутність такої процедури (механізму, порядку) може спричинити виникнення випадків зловживання недобросовісними суб'єктами господарювання з метою отримання пільг або переваг, які згідно з

законопроект 2783 передбачає статус суб'єкта господарювання, діяльність якого зупинено тимчасовою окупацією.

З цього приводу Мін'юстом у свою чергу зазначається (лист від 17.02.2020 № 7403/1866-4-20/00011.4.3), що зазначені вище критерії є оціночними, а не імперативними, про що свідчать словосполучення “рухоме майно вказаних суб'єктів не було переміщено і не може бути переміщено”, “суб'єкти не отримували відповідно до законодавства документ встановленого зразка”, “суб'єкти не здійснюють співробітництво з органами, що мають владні повноваження примусу”.

Враховуючи викладене, відповідність суб'єкта господарювання вказаним критеріям потребує дослідження та відповідного підтвердження шляхом встановлення юридичних фактів із перевірки документів, проведення експертиз тощо.

У Висновку Мін'юсту до законопроекту 2783, також зазначається наступне.

Аналізуючи положення законопроекту 2783, слід зазначити, що деякі його положення несуть ризики констатації Європейським судом порушення прав, гарантованих Конвенцією.

Статтею 2 Закону України “Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції” у редакції законопроекту 2783 передбачається заборонити на невизначений строк нарахування та стягнення процентів на основну суму заборгованості із зобов'язань за кредитними договорами та договорами позики, а також встановити відстрочку виконання зобов'язань за порукою, що надана в забезпечення виконання зобов'язань за кредитними договорами та договорами позики, укладеними між громадянами України, які зареєстровані та постійно проживають або переселилися у період з 14 квітня 2014 року з населених пунктів, де проводилася антитерористична операція, та суб'єктами господарювання, діяльність яких зупинено тимчасовою окупацією.

Законопроект 2783 також передбачає, що суди системи судоустрою України за ініціативою сторін справи, або своєю ініціативою зупиняють розгляд справ щодо стягнення заборгованості за кредитними договорами та договорами, які забезпечують їх виконання, включаючи заставу, іпотеку та поруку, що є втручанням у право на вільне володіння майном відповідних кредиторів.

Однак зупинення виконання зобов'язань за договорами між приватними особами на невизначений строк ставить таких осіб у нерівне становище, оскільки інтереси однієї особи мають перевагу над інтересами інших осіб без

можливості врегулювати це питання в будь-який інший спосіб, окрім того, як це пропонується законопроектом 2783, наприклад в судовому порядку. Крім того, законодавець не наводить розумного обґрунтування щодо необхідності застосування таких переваг, а також ним не береться до уваги реальний фінансовий стан боржника, як це вбачається із критеріїв, яким мають відповідати суб'єкти господарювання, діяльність яких зупинено тимчасовою окупацією.

З цього приводу слід нагадати, що Європейський суд неодноразово зазначав, що навіть якщо втручання у право на мирне володіння майном законне і здійснене в інтересах суспільства, воно завжди повинно забезпечувати «справедливий баланс» між вимогами загального інтересу суспільства та вимогами захисту основоположних прав особи.

Також, щодо внесення змін до Закону України “Про виконавче провадження” у редакції законопроекту 2783 в частині зупинення виконавцем вчинення виконавчих дій у разі встановлення мораторію на звернення стягнення на нерухоме майно та на виконання судових рішень у справах щодо стягнення заборгованості за кредитними договорами, договорами позики, Мін'юстом зазначається таке.

Запровадження мораторію на виконання рішення судів призведе до порушення статті 6 Конвенції, якою закріплено право кожного на виконання судового рішення, яке є складовою права на справедливий суд.

У своїх рішеннях Європейський суд неодноразово зауважував, що неможливість для заявника домогтися отримати виконання рішення суду, винесеного на його користь, становить втручання у право на мирне володіння майном, яке впливає з першого речення пункту 1 статті 1 Першого протоколу до Конвенції (див., серед інших, рішення у справі “Агротехсервіс проти України” від 5 липня 2005 року, заява № 62608/00).

Крім того, Мін'юст зазначає, що у зв'язку з набранням чинності Законом України “Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях” (далі – Закон), Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України видано наказ від 30.04.2018 № 3 дск-оп, відповідно до якого, у зв'язку із завершенням антитерористичної операції силами та засобами, передбаченими Законом, розпочато проведення операції Об'єднаних сил.

При цьому, термінологічна конструкція “операція Об'єднаних сил” є похідною та загальноописовою і вживається лише у наказі, який було прийнято

у зв'язку із завершенням антитерористичної операції та початком здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях.

З огляду на зазначене, у тексті законопроекту 2783 замість формулювання “операція Об’єднаних сил” необхідно вживати формулювання “заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях” у відповідних відмінках, що узгоджуватиметься із термінологією та суттю Закону, а також з тими змінами, які наразі внесені до різних законодавчих актів.

У Висновку МОН до законопроекту 2783, надісланого до листом від 13.02.2020 № 1/12-813, повідомляється про відсутність в межах компетенції зауважень та пропозицій до зазначеного законопроекту.

Враховуючи зазначене, законопроект 2783 може бути підтриманий за умови врахування висловлених зауважень.

**Міністр розвитку економіки, торгівлі
та сільського господарства України**

Тимофій МИЛОВАНОВ